

Bài 47: ĐIỀU KHIỂN SINH SẢN Ở ĐỘNG VẬT VÀ SINH ĐẼ CÓ KẾ HOẠCH Ở NGƯỜI

Gv: NGÔ THỊ LAN

I. ĐIỀU KHIỂN SINH SẢN Ở ĐỘNG VẬT

1. Một số biện pháp làm thay đổi số con

a) Sử dụng hoocmôn hoặc chất kích thích tổng hợp

Ví dụ: Tiêm huyết thanh ngựa chữa cho trâu, bò... → kích thích trứng chín và rụng hàng loạt, cho trứng thụ tinh nhân tạo → Sinh ra nhiều bò con.

b) Thay đổi yếu tố môi trường

Ví dụ: Chiếu sáng liên tục, gà có thể đẻ 2 trứng/ngày.

c) Nuôi cấy phôi

Kích thích rụng trứng bằng cách tiêm hoocmôn, cho thụ tinh nhân tạo → phát triển thành phôi → đem phôi cấy vào tử cung con cái hoặc tách hợp tử thành nhiều tế bào → tạo nhiều phôi → cấy phôi vào tử cung → thu nhiều con (gây đa phôi) từ 1 trứng.

Hình 1. Sơ đồ nuôi cấy phôi ở bò

d) Thụ tinh nhân tạo: có 2 biện pháp

* Thụ tinh ngoài cơ thể (cá)

- Cá bố mẹ → nặn trứng và tinh trùng ra khỏi cơ thể → Dùng lông gà đảo nhẹ trộn lẫn tinh trùng và trứng → gây thụ tinh.

- Hiệu quả khoảng thụ tinh 80-90% (tự nhiên chỉ 40%).

Hình 2: sơ đồ thụ tinh nhân tạo ở cá

*Thụ tinh trong cơ thể cái (heo, bò...)

Tinh trùng lấy từ con đực và được bảo quản trong bình đựng nitơ lỏng ở nhiệt độ -196°C → Khi cần thụ tinh để tinh trùng hồi phục rồi đưa vào cơ quan sinh dục con cái để thụ tinh.

Hiệu quả của các biện pháp điều khiển số con:

- Tăng hiệu quả thụ tinh.
- Tăng số con trong trường hợp:

- + Sinh ít con/lứa.
- + Bảo tồn giống quý hiếm có nguy cơ tuyệt chủng.

2. Một số biện pháp điều khiển giới tính

a) Mục đích điều khiển giới tính

Trong chăn nuôi tùy theo nhu cầu mà điều chỉnh giới tính theo hướng đực hay cái.

Ví dụ:

- Tạo nhiều tầm đực vì tầm đực cho nhiều tơ hơn tầm cái.
- Muốn nhiều trứng cần nhiều gà mái, muốn lấy thịt thì tạo nhiều con trống.

b) Biện pháp

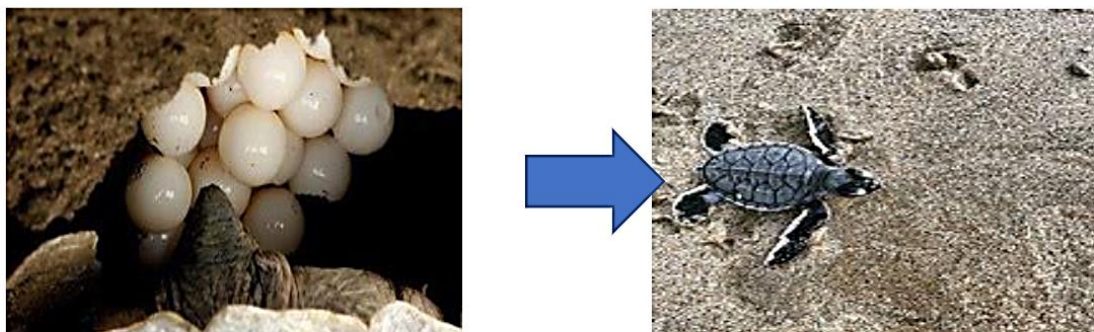
* **Tách tinh trùng:** lọc, li tâm, điện di → thành 2 loại tinh trùng X và Y. Tùy theo nhu cầu đực hay cái mà cho thụ tinh với trứng.

*Sử dụng hormone

Nuôi cá nhỏ bằng 17- methyltestosterone + Vitamin C + dinh dưỡng phù hợp → Cá rô phi đực đơn tính (90%), cá trưởng thành lớn nhanh, thịt nhiều.

*Sử dụng nhiệt độ

Trứng rùa nếu ủ dưới 28°C nở ra con đực; ủ trên 32°C nở ra con cái

Hình 3: Rùa đẻ trứng trên bãi cát

II. SINH ĐẼ CÓ KẾ HOẠCH Ở NGƯỜI

1. Sinh đẻ có kế hoạch (SDCKH) là gì?

Khái niệm: Sinh đẻ có kế hoạch là điều chỉnh về số con, thời điểm sinh con và khoảng cách sinh sao cho phù hợp.

2. Các biện pháp tránh thai

Cơ sở của tránh thai là ngăn cản tinh trùng gặp trứng hoặc ngăn cản trứng đã thụ tinh làm tổ.

*Tính ngày rụng trứng = số ngày của vòng kinh -14 ngày

- Cơ chế: tránh giao hợp vào ngày rụng trứng (vào khoảng giữa chu kì kinh nguyệt) để tinh trùng không gặp được trứng.

- Nếu chu kì kinh nguyệt là 28 ngày, thì ngày rụng trứng rơi vào ngày 14 → từ đó ta có thể tính ngày rụng trứng như sau:

+ Từ ngày 1 → 4: ngày có kinh nguyệt không có khả năng thụ thai (ngày an toàn).

+ Từ ngày 5 → 6: ngày an toàn tương đối.

+ Từ ngày 8 → 19: khoảng thời gian rụng trứng, có khả năng thụ thai.

+ Từ ngày 20 → 28: ngày an toàn.

- Biện pháp tính ngày rụng trứng mang tính tương đối vì quá trình rụng trứng và thụ tinh rất phức tạp và phụ thuộc nhiều yếu tố khác nhau.

*Bao cao su: ngăn không cho tinh trùng gặp trứng.

*Thuốc tránh thai: ngăn cản trứng chín và rụng.

*Dụng cụ tử cung: ngăn không cho trứng làm tổ ở tử cung.

*Thắt ống dẫn trứng: không cho trứng vào ống dẫn trứng.

*Thắt ống dẫn tinh: không cho tinh trùng xuất ra ngoài.

Hiện trạng nạo phá thai:

- Nạo hút thai cũng giúp tránh sinh con ngoài ý muốn nhưng KHÔNG PHẢI là biện pháp tránh thai.
- Vấn đề nạo phá thai cần phải được bác sĩ tư vấn và chỉ nên phá thai ở các cơ sở y tế có đủ điều kiện phá thai an toàn.

-----HẾT-----